

TARYBINĖ SPAUDA 1918—1919 m. LIETUVOJE

V. PUZINAITE

1918 m. gruodžio mėn. sudaryta Lietuvos Laikinoji revoliucinė darbininkų ir valstiečių vyriausybė, paskelbusi manifestą apie Tarybų valdžios įkūrimą Lietuvoje, iš pagrindų ėmė pertvarkyti politinį, ekonominį bei kultūrinį krašto gyvenimą. Ji paskelbė tokius dokumentus, kaip taikos dekretą, lygių teisių užtikrinimo visoms Lietuvoje gyvenančioms tautybėms dekretą, bažnyčios atskyrimo nuo valstybės dekretą. Ji nacionalizavo dvarininkų ir bažnyčios žemes bei pramonės įmones, įvedė 8 valandų darbo dieną, tuo padėdama naujos, socialistinės santvarkos pagrindus.

Milžiniški pertvarkymai buvo padaryti mokslo, švietimo srityje. Nemokamo privalomojo mokslo įvedimas, naujų mokyklų steigimas, darbininkų klubų, suaugusių švietimo kursų, bibliotekų kūrimas Lietuvos liaudžiai suteikė iki šiol negirdėtas galimybes šviestis, semtis mokslo žinių. Tarybinės vyriausybės rūpinimasi mokslo vystymu Lietuvoje rodo ir senojo Vilniaus universiteto atkūrimo dekretas, nutarimai organizuoti Dailės akademiją, Istorinį muziejų, Valstybinę respublikinę biblioteką, Centrinį archyvą bei kitas mokslo įstaigas.

Tarybinė santvarka Lietuvoje gyvavo neilgai ir labai nepalankiomis vidaus ir tarptautinėmis sąlygomis, tačiau ir per tą laiką ji sugebėjo įrašyti į istoriją tokius didžiulius laimėjimus ir užmojus visose politinio, ekonominio bei kultūrinio darbo srityse, kuriuos galėjo atlikti tik valdžia, visapusiškai palaikoma ir remiama plačiųjų liaudies masių.

Sio darbo tikslas — apžvelgti Lietuvos Tarybinės vyriausybės ir Komunistų partijos darbą vienoje srityje — spaudos leidimo, jos platinimo srityje.

Įtemptos revoliucinės kovos metu tarybinė spauda turėjo kelti Lietuvos liaudį šiai kovai, propaguoti Tarybų valdžios idėjas, nurodyti jos laimėjimus, kovoti su buržuazija ir jos spauda, kuri reiškė tik buržuazijos interesus ir negalėjo patenkinti Lietuvos liaudies. V. Mickevičius-Kapsukas, pabuvojęs vokiečių okupuotame Vilniuje, rašė: „Knygų kioskai tokie pat, kaip ir seniau, jokios rimtesnės knygos nerasi. Laikraščiai tiktai buržuaziniai, o iš okupuotųjų kraštų — tiktai kaizeriniai... metasi į akis čionykščių laikraščių menkumas. Matyt, cenzūra taip baisiai suvaržius juos, kad jokio rimtesnio laikraščio nebegalima leisti. Jie da menkesni, negu buvo caro laikais“¹.

¹ „Tiesa“, 1918, spalio 12.

Todėl Lietuvos liaudyje greitai plito Tarybų Rusijoje leidžiama ir slapta į Lietuvą gabenama bei platinama spauda („Tiesa“, „Komunistas“, Lietuvos reikalų komisariato leidžiamos knygutės). Ji atliko ne tik agitacinį vaidmenį, teisingai informuodavo apie naujo gyvenimo statybą Rusijoje, bet buvo ir liaudies švietimo, jos kultūrinio akiračio plėtimo mokykla.

Įkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje ir sugrįžus iš Rusijos daugumai lietuvių — revoliucinės spaudos darbuotojų, — spaudos leidimo centru Lietuvoje tapo Tarybų valdžios sostinė — Vilnius. Sąlygos spaudai leisti buvo labai sunkios. Jaunai Tarybų respublikai trūko spaudos darbuotojų ir apskritai inteligentų, kurie galėtų dirbti šį darbą, karo metu buvo visiškai sugriauta ir suniokota ir šiaip buvusi menka spaudos materialinė-techninė bazė.

Leidybiniu darbu turėjo rūpintis prie Švietimo liaudies komisariato įsteigtas Leidybinis skyrius, tačiau prie šio darbo prisidėjo ir kiti komisariatai bei organizacijos, nuolat juo rūpinosi ir jį kontroliavo centrinė tarybų valdžia ir betarpiškai V. Mickevičius-Kapsukas.

Pradėjęs savo darbą, Leidybinis skyrius visų pirma suregistravo spaustuvių inventorių, nustatė jų galingumą bei surašė darbininkus pagal jų specialybes ir kategorijas². Pradėjusi spaudos leidimo darbą, tarybinė vyriausybė įsitikino, kad sunku panaudoti privačias spaustuves, ir todėl buvo priimtas nutarimas dėl „Zaibo“ ir J. Zavadskio spaustuvių nacionalizavimo ir jų perėjimo valstybės žinion. Nacionalizuotos spaustuvės buvo perduotos Krašto ūkio tarybai³.

Dideliu stabdžiu spaudos leidimo darbe buvo ir popieriaus trūkumas. Prie Revoliucinio komiteto įsteigtas Spaustuvių ir popieriaus skyrius perėmė popieriaus paskirstymą savo žinion, ir be jo leidimo perduotuvių savininkai bei privatūs asmenys neturėjo teisės jo pardavinėti. Asmenims, nesilaikantiems šio nutarimo, buvo numatytos griežtos bausmės — iki jų perdavimo revoliuciniam karo teismui ir popieriaus konfiskavimo⁴.

Kiek vėliau Vyriausiosios Liaudies Ūkio Tarybos nutarimu buvo atlikta viso respublikoje turimo popieriaus apskaita. Matyt, tuo metu popieriumi buvo smarkiai spekuliuojama ne tik Lietuvoje — popierių spekuliantai gabelo ir į kitas šalis. Dėl to Vyriausiosios Liaudies Ūkio Tarybos nutarime pažymima, kad nuo nutarimo paskelbimo dienos popierių draudžiama išvežti iš vieno miesto į kitą ir iš respublikos. Nesilaikantiems to nutarimo buvo taikomos atitinkamos bausmės⁵. Nepaisant šių priemonių, popieriumi ir toliau buvo spekuliuojama. Dėl to Vyriausioji Liaudies Ūkio Taryba rekvizavo popierių bei kanceliarines prekes ir perdavė tai prie Tarybos organizuotam Popieriaus komitetui. Šis komitetas, turėdamas savo žinioje visas spaustuves ir popieriaus atsargas, jau galėjo patenkinti bent minimalų spaudos leidėjų ir įstaigų poreiklavimą. O ateityje jis turėjo išspręsti ir popieriaus gaminimo respublikoje klausimą.

Atstatyti karo metu sugriautus bei išgrobstytus fabrikus buvo nelengva. Liaudies Komisarų Tarybos nutarimu buvo nacionalizuoti neveikę Naujųjų Verkių ir Kučkuriškių popieriaus fabrikai⁶ ir skubiai ruošiami paleisti į darbą. Į užsienį buvo išsiųsti žmonės pirkti reikalingų mašinų bei įrengimų. Visų pirma turėjo pradėti veikti Naujųjų Verkių popieriaus

² Zr. «Бюллетень Высшего Совета Народного Хозяйства ССР Литвы и Белорусии», 1919, № 1, с. 12.

³ Zr. „Komunistas“, 1919, Nr. 42.

⁴ Zr. „Komunistas“, 1919, Nr. 17.

⁵ Zr. «Бюллетень Высшего Совета Народного Хозяйства ССР Литвы и Белорусии», 1919, № 1, с. 12.

⁶ Zr. „Komunistas“, 1919, Nr. 42.

fabrikas, gaminęs 1500 pūdų popieriaus per parą, o vėliau Kučkuriškių fabrikas — 500 pūdų per parą⁷.

Šių popieriaus fabriky paleidimas turėjo ne tik visiškai patenkinti mūsų respublikos poreikius, bet buvo numatyta išvežti jį ir į Tarybų Rusiją (kur taip pat buvo jaučiamas jo deficitas) ir keisti ten į kitas ne mažiau Tarybų Lietuvai reikalingas prekes⁸.

Siekiant nugalėti kitą sunkumą — kvalifikuotų spaudos darbuotojų bei korespondentų trūkumą, į spaudos bendradarbių eiles buvo raginama įsijungti visus darbininkus. Spaudos leidėjai žinojo, kad Lietuvos darbo žmonėms, neturėjusiems iki šiol galimybės šviestis, mokytis, sunku bus reikšti savo mintis. Todėl „Tiesa“, rašydama tuo klausimu, skatino darbininkus: „Nebijok, darbininke, kad nemoki gerai rašyti, — nes visi darbininkai esame ne iš tų kilę, kuriems lemta buvo mokslas lankyti. Todėl rašyk, kaip moki, „Tiesos“ redakcija jau pagelbės tau visur... Į darbą, broliai, vargdieniai, suremkim savo spēkas ir bendrai kovokim dėl savo teisių“⁹.

Ir iš tikrųjų, to meto spaudoje daugybė korespondencijų iš įvairiausių Tarybų Lietuvos vietovių rodo, kad joje bendradarbiavo ir plačiosios liaudies masės. Tuo metu spaudos leidimo darbe daug nuveikė rašytoja Aldona Didžiulytė-Kazanavičienė, Juozas Greifenbergeris, Zigmantas Aleksa-Angarietis, Jonas Sepetys, spaudai surado laiko ir Vincas Mickevičius-Kapsukas — jis buvo „Tiesos“ redakcinės kolegijos narys, — ir nemaža kitų žinomų revoliucionierių, Lietuvos Tarybinės vyriausybės narių.

Pirmasis tarybinis spaudos leidinys buvo žurnalas „Komunistas“, pasirodęs Vilniuje 1918 m. gruodžio 20 d. kaip Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komiteto organas¹⁰. Jis išėdavo 2—3 kartus savaitėje, turėjo 2—4 puslapius, jį redagavo redakcinė kolegija. Iš viso tarybų valdžios metais pasirodė 49 „Komunisto“ numeriai (paskutinis numeris išėjo 1919 m. balandžio 18 d.). Žurnalas „Komunistas“ aktyviai padėjo propaguoti ir įgyvendinti Tarybų valdžios vykdomas priemones. Jo skiltyse buvo išspausdinti svarbiausi Tarybinės vyriausybės dekretai: Lietuvos Laikinosios revoliucinės vyriausybės manifestas, žemės dekretas, 8 val. darbo dienos paskelbimo dekretas ir kiti tarybų valdžios organų nutarimai bei įsakymai. „Komunistas“ — teorinis komunistų partijos žurnalas, jame buvo spausdinami teoriniai straipsniai, populiarinami didžiojo proletariato vado V. Lenino veikalai (žurnalo 14 numeryje V. Lenino straipsnis „Apie demokratiją ir diktatūrą“). Žurnalo puslapiuose buvo demaskuojami buržuazijos šmeižtai tarybų valdžios adresu. Paminėtinas šiuo klausimu „Komunisto“ 17 numeryje V. Kapsuko straipsnis „Kur okupacija“. Žurnalo skiltyse buvo išspausdinta keletas metodinio-instruktyvinio pobūdžio Z. Aleksos-Angariečio darbų, kaip „Visa valdžia darbininkams“, „Kuo mums remlis kaime“, „Saugokime kaimo ūkį“ ir pan.

Žurnalas supažindindavo skaitytojus ir su užsienio gyvenimo kronika, spausdino medžiagą apie revoliucinį judėjimą užsienyje (22 numeryje R. Liuksemburg straipsnis „Berlyne visa ramu“)¹¹.

Vilnius ir kiti lo meto Tarybų Lietuvos miestai savo tautine gyvenotojų sudėtimi buvo internacionaliniai miestai. Dėl to ir visas kultūros švietimo darbas buvo dirbamas keliomis kalbomis: lietuvių, lenkų, rusų, baltarusių ir žydų. Visomis šiomis kalbomis buvo leidžiama ir spauda.

⁷ Zr. „Komunistas“, 1919, Nr. 41.

⁸ Zr. ten pat.

⁹ „Tiesa“, 1919, kovo 26.

¹⁰ Anksčiau „Komunistas“ buvo leidžiamas Voroneže kaip RKP Lietuvių sekcijų Centro Biuro organas. Pirmasis jo numeris išėjo 1918 m. balandžio 6 d.

¹¹ Tai paskutinis R. Liuksemburg straipsnis, perspausdintas iš laikraščio „Die rote Fahne“ 1919 m. sausio 14 d.

Be „Komunisto“ lietuvių kalba, Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komitetas tokiu pat pavadinimu leido šį žurnalą lenku, rusų ir žydų kalbomis; tai buvo ne lietuviškojo žurnalo vertimas, o visai savarankiški, betgi labai panašaus pobūdžio spaudos organai.

„Komunisto“ lenkų kalba pirmasis numeris pasirodė Vilniuje 1918 m. gruodžio mėn. 21 d. ir ėjo iki 1919 m. vasario 22 d. Iš viso jo pasirodė 45 numeriai. Nuo vasario 23 d. vietoj „Komunisto“ lenkų kalba pradėjo eiti laikraštis „Młot“ — Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komiteto ir Lenkijos Komunistų partijos Centrinio Vykdomojo Komiteto organas, redaguojamas J. Leščinskio ir K. Cichovskio. Šis laikraštis į Vilnių buvo perkeltas iš Minsko (kur jis ėjo nuo 1918 m. gruodžio mėn. 1 d.) nuo 53 numerio ir čia ėjo iki 1919 m. balandžio 18 d. 94 numerio.

Pirmasis „Komunisto“ („Коммунист“) rusų kalba numeris pasirodė vėliau, gruodžio 31 d. Šis dienraštis ėjo iki 1919 m. kovo 30 d. 71-jo numerio, o balandžio 1 d. jo vietoje pasirodė didelis visuomeninis-politinis laikraštis „Звезда“, anksčiau ėjęs Minske ir Smolenske. Šis laikraštis turėjo savaitinį priedą — „Еженедельник звезды“ (1 nr. išėjo balandžio 7 d., 8 p.), kuriame pateikiama medžiaga įvairiais vidaus ir užsienio gyvenimo klausimais, skaitytojai supažindinami su marksizmo-leninizmo mokslo pagrindais, didžiųjų proletariato vadų gyvenimu (V. Libknechto „Atsiminimai apie Marksą“), išspausdintas tarybinis kalendorius 1919 metais ir t. t.

Plačiosioms Lietuvos darbo masėms, kaip nurodo ir to meto spauda, buvo skiriamas seniausias Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komiteto organas — „Tiesa“¹², ėjęs Vilniuje kaip savaitraštis nuo 1919 m. kovo mėn. 16 d. (8 puslapių). Iš viso tarybiniais metais Vilniuje išėjo „Tiesos“ 5 numeriai (paskutinis nr. — 1919 m. balandžio 13 d.). Tai, kad laikraštis buvo skiriamas plačiosioms liaudies masėms, liudija ir pirmojo numerio redakciniame straipsnyje nurodytas „Tiesos“ kelias: „Nė vienas dvaras nė kaimas nebus aplenkta. „Tiesa“ neis į puikiai išpuoštus rūmus. „Tiesos“ uždavinys bus eiti į kuo tamsiausias grinteles ir bakūžėles, kurias niekas neatlanko ir neatmena — ten „Tiesa“ ras savo tikriausią draugą ir prietelį. Tuose tamsiuose vargdienių urvuose „Tiesa“ bus jų mokytoja, gydytoja, kaip dvasios, taip ir kūno: ji bus patarėja visuose reikaluose, ji bus žadintoja visuose nuliūdimuose“

„Tiesos“ vaidmenį, jos uždavinius Lietuvos liaudies revoliucinėje kovoje nusako ir pirmajame numeryje išspausdintas V. Kapsuko straipsnis „„Tiesos“ leidimą atnaujinant“, kuriame rašoma: „Lietuvos darbininkų kova da tiktai prasidėjus. Da laukia jų atkakliausi mūšiai. „Tiesa“ mokys juos, kaip reikia kovoti. Aukštai iškėlus raudoną socializmo vėliavą, „Tiesa“ po senovei ves Lietuvos darbininkus nuo vieno laimėjimo prie kito. Ji padės darbininkams galutinai palaidot savo neprietelius ir prašalint tuos vargus, kurie darbininkus slegia“. „Tiesa“ supažindindavo savo skaitytojus su vykdomais pertvarkymais respublikos ekonominiame gyvenime, laimėjimais mokslo, liaudies švietimo srityje, aptardavo ateities darbus. Laikraštįje aktyviai hendorarbiavo ir, kaip buvo nurodyta aukščiau, buvo vienas iš jos redaktorių V. Mickevičius-Kapsukas (pirmajame numeryje išspausdintas jo straipsnis apie buržuazijos vykdomas represijas prieš Kauno darbininkus — „Kauno budelių darbai“, ketvirtajame numeryje — apie padėtį fronte — „Kas kaltas“ ir kt.).

¹² „Tiesa“ pradėjo eiti 1917 m. kovo 30 d. (senu stilium) Petrograde, kaip RSDDP, Lietuvių rajono, o vėliau RSDDP Lietuvių sekcijų Centro Biuro organas. Nuo 1918 m. balandžio 18 d. „Tiesos“ leidimas buvo perkeltas į Maskvą, kur šis laikraštis ėjo iki 1918 m. gruodžio mėn.

Į naują gyvenimą „Tiesos“ skaitytojus ragino ir ugingi, optimistiški, pilni kovos ryžto pirmojo proletarinio mūsų poeto Juliaus Janonio eilėraščiai („Kovotojų giesmė“ — Nr. 1, „Pūsletoms rankoms“ — Nr. 3). „Tiesoje“ buvo spausdinami ir jauno poeto Širvintiškio (J. Vitkausko) literatūriniai bandymai.

Laikraštyje buvo gausu korespondencijų iš įvairių Tarybų Lietuvos vietovių. Šios korespondencijos atspindėjo revoliucinę liaudies kovą už naują, socialistinį gyvenimą.

Specialiame „Tiesos“ skyriuje — „Pasaulyje“ — buvo spausdinamos užsienio žinios.

Panašaus pobūdžio leidinys kaip „Tiesa“ buvo leidžiamas 8 puslapių savaitraštis lenkų kalba „Głos robotniczy“ — taip pat Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komiteto organas. Pirmasis jo numeris pasirodė kartu su „Tiesa“ — 1919 m. kovo 16 d.

1919 metai į Lietuvos istoriją įėjo ir kaip Lietuvos komjaunimo organizacijos įkūrimo bei pirmųjų jos spaudos organų „Красная молодежь“ ir „Факел коммунизма“ gimimo metai. Nors ir anksčiau, 1918 m. antroje pusėje, Vilniuje buvo įkurta nelegali jaunų darbininkų organizacija, kuriai priklausė apie 20 jaunuolių, bet tik 1919 m. buvo sudarytas vadovaujantis Lietuvos komjaunimo organas — Centro Biuras su Juozu Greifenbergeriu priešakyje¹³. Apie šį centrą ir telkėsi visos Vilniaus komjaunimo jėgos. Lietuvos jaunimui šviesti, organizuoti jį kovai už Tarybų valdžią ir buvo leidžiami minėti leidiniai.

Žurnalas „Факел коммунизма“ pasirodė Vilniuje kovo 2 d. kaip Lietuvos ir Baltarusijos Komunistinės Jaunimo Sąjungos Centro Komiteto ir Vilniaus komiteto organas, redaguojamas J. Greifenbergerio. Žurnalo kryptį, jo siekimus aiškiai galima matyti iš čia pateiktos žurnalo redakcinio straipsnio ištraukos: „Draugai, norint sukurti socializmą, reikia daug žinių tiek kultūros, tiek ir moralės srityje, dėl to mes savo žurnalo puslapiuose supažindinsime skaitytojus su darbininkų judėjimo istorija, proletariato gyvenimu, jaunimo uždaviniais einamuoju momentu, jo siekimais, be to, mes dėsime literatūrinius kūrinius, eilėraščius ir apsakymus. visa tai turi būti jaunųjų proletarų kūryba. Ir taip, draugai, lai šitas žurnalas nušviečia mums kelią ir išmoko organizuotai vesti kovą kovotojų už komunistinį internacionalizmą gretose“¹⁴.

Vilniuje išėjo tik vienas šio žurnalo numeris, antrasis jau buvo paruoštas, tačiau lenkų baltagvardiečių įsiveržimas į Vilnių sužlugdė jo išleidimą, ir jis pasirodė tik po pusketvirto mėnesio — birželio 15 d. — Minske.

Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partija suprato, kokią didelę reikšmę jaunimui turi spauda. O kadangi tuo metu ji nebuvo pakankamai gausi, partija nuo 1919 m. kovo 11 d. skiria vieną sekmadieninį žurnalo „Коммунист“ puslapį Lietuvos komjaunimo sekmadieniniam leidiniui „Красная молодежь“. Tokiu pavidalu šis laikraštis irėjo iki kovo pabaigos, kol nustojo ejęs žurnalas „Коммунист“. Iš viso jo išėjo 4 numeriai. 1919 m. balandžio 13 d. „Красная молодежь“ 5 numeris jau išėjo atskiru 2 puslapių leidiniu. Tai, atrodo, ir buvo paskutinis jo numeris tarybiniame Vilniuje.

„Красная молодежь“ puslapiuose buvo nušviečiami jaunimo uždaviniai, jaunimas karštai kviečiamas įsijungti į revoliucinę kovą, aktyviai dalyvauti liaudies švietimo darbe.

¹³ Žr. Sarmaitis R. Pirmieji Lietuvos komjaunimo žingsniai.— Kn.: Revoli cinis judėjimas Lietuvoje, V., 1957, p. 285.

¹⁴ «Факел коммунизма», 1919, № 1, p. 2.

Laikraščio redakcija buvo numačiusi jo puslapiuose duoti atsakymus į visus aktualius, jaunimą dominančius klausimus ir prašė aktyviai dalyvauti jo leidime bei platinime. Prašoma kuo daugiau siųsti eileraščių ir apsakymų, korespondencijų, nušviečiančių komjaunimo organizacijų veiklą, bei kronikos žinučių. Tai rodo, kad ateityje buvo numatyta paversti šį leidinėlį stambiu komjaunimo organizacijos organu.

Oficialiems tarybų valdžios dekretams, nusprendžiams ir nutarimams platinti Lietuvos darbo žmonių tarpe buvo leidžiamas specialus organas „Lietuvos ir Baltarusijos Tarybų Socialistinės Respublikos Darbininkų, valstiečių ir raudonarmiečių deputatų tarybų Centrinio Vykdomojo Komiteto žinios“. Pirmasis jų numeris rusų kalba pasirodė balandžio 9 d. 4 puslapių. Siuo metu surasti 2 šio leidinio numeriai rusų kalba, nors iš periodiškumo (antrasis numeris išėjo balandžio mėn. 11 d.) galima spręsti, kad jų turėjo išeiti daugiau. Iš pirmojo numerio įžanginio straipsnio bei kitos to meto spaudos atrodo, kad jis turėjo būti leidžiamas taip pat lietuvių ir lenkų kalbomis. „Komunisto“ 49 numeryje (1919 m. balandžio 18 d.) yra nurodyta, kad Centrinis Vykdomasis Komitetas „... greitu laiku pradės leisti savo „Žinias“ lietuvių kalba“. Bet Vilniaus užgrobimas, matyt, sutrukdė jų pasirodymą. Neišaiškinta iki šiol taip pat, ar išėjo bent vienas jų numeris ir lenkų kalba.

Pirmojo numerio redakciniame straipsnyje pažymėta, kad toks periodinis leidinys yra reikalingas centrinei valdžiai, jos įvairiems komisarjams ir ypač vietinės valdžios organams provincijoje.

„Žinios“ turėjo tapti visų tarybinių darbuotojų parankiniu leidiniu. Jam pasirodžius, kai kurios laikraščių redakcijos savo leidinių puslapiuose netgi nustojo spausdinti oficialius nutarimus¹⁵.

Dviejuose žinomuose šio leidinio numeriuose buvo išspausdinta apie 50 įvairių tarybų valdžios nutarimų, rezoliucijų, potvarkių, skelbimų ir informacijų. Didelė dalis šios medžiagos, tiesa, buvo jau paskelbta kituose periodiniuose leidiniuose, tačiau pateikus visa tai vienoje vietoje, tarybiniais darbuotojams pasidarė lengviau ją rasti ir patogiau naudotis.

Be anksčiau minėtų centrinių leidinių, Vilniuje savo spaudos organus turėjo ir atskiri liaudies komisariatai. Švietimo liaudies komisariatas leido periodinį leidinį „Švietimo reikalai“ Tai pirmasis tarybinis pedagoginis žurnalas Lietuvoje, supažindinantis mus su tuo nepaprastai dideliu tarybinės vyriausybės darbu, atliktu kultūros ir švietimo srityje per trumpą tarybų valdžios gyvavimo laiką, ir jos užmojai toje srityje.

„Švietimo reikalų“ pirmasis numeris pasirodė 1919 m. vasario 15 d. 16 puslapių. Leidžiamas jis buvo du kartus per mėnesį (iš viso išėjo 6 numeriai; penktasis ir šeštasis numeris išleistas kaip vienas leidinys). „Švietimo reikalų“ organizatorius ir jo atsakingasis redaktorius buvo Švietimo liaudies komisariato kolegijos narys, atsidavusi švietimo darbuotoja rašytoja A. Didžiulytė-Kazanavičienė.

„Švietimo reikaluose“ buvo publikuojami visi tarybinės vyriausybės dekretai ir nutarimai mokslo, švietimo, kultūros ir meno klausimais, spausdinamos atskirų disciplinų dėstymo programos, dedama metodinė medžiaga atskirų dalykų dėstymui, aptariami naujos vieningos darbo mokyklos principai. Daug medžiagos galima rasti žurnale apie to meto švietimo būklę Lietuvoje, čia pranešama, kaip šalinami kaizerinės okupacijos padariniai švietimo srityje, likviduojamas darbo žmonių neraštingumas ir mažaraštingumas, plečiamas jų kultūrinis akiratis. Iš žurnalo puslapių matyti, su koku užsidedimu Lietuvos liaudis siekė mokslo, šviesos. Žurnalas buvo populiarus švietimo darbuotojų tarpe. Tai rodo gausiai jame bendradarbiavę korespondentai iš įvairių vietovių.

¹⁵ Žr. «Звезда», 1919, 8 apr.

Švietimo liaudies komisariatas leido ir lenkų kalba panašų dvisavaininį žurnalą, skiriamą švietimui, mokslui ir menui — „Pochodnia“ (pirmasis numeris išėjo 1919 m. vasario 16 d.).

Tarybų Lietuvos vyriausybė buvo numačiusi leisti ir literatūrinį žurnalą „Liepsna“. Žurnalo redaktorium buvo pakviestas poetas Kazys Binkis. Darbas buvo pradėtas, pirmajam numeriui jau buvo surinkta ir medžiaga, bet dienos šviesos jis nepamatė.

Lietuvos žemės ūkio darbuotojams Žemdirbystės liaudies komisariatas leido laikraštį „Liaudies ūkis“ lietuvių ir lenkų kalbomis. „Jau nuo seniai jaučiasi Lietuvoje stoka žemdirbystės raštų. Norėdamas nors kiek tą stoką prašalinti, Žemdirbystės liaudies komisariatas nutarė leisti žemdirbystės laikraštį,— buvo rašoma pirmojo numerio redakciniame straipsnyje.— Turi jis pirmučiausiai omeny žemdirbystės darbininkus ir varginguosius valstiečius ir nori jiems suteikti tikras, lengvai suprantamas žinias ir nurodymus, kas link žemdirbystės“.

„Liaudies ūkio“ pirmasis numeris pasirodė 1919 m. vasario mėn. 15 d. (iš viso išėjo 5 numeriai). Laikraštis turėjo 3 pagrindinius skyrius. Oficialiajame skyriuje buvo spausdinami Žemdirbystės liaudies komisariato ir kitų valdžios organų nutarimai žemdirbystės klausimais, antrajame — nagrinėjami ir nušviečiami žemės ūkio tvarkymo klausimai, o trečiajame dedamos konsultacijos ir patarimai įvairiais žemdirbystės klausimais.

Be centrinės spaudos, leidžiamos Vilniuje, savo periodinius leidinius turėjo ir kitų miestų bei apskričių komunistų partijos bei tarybų valdžios organai. Kauno miesto komunistinių organizacijų komitetas ir Kauno miesto Darbininkų atstovų taryba leido savo organą rusų kalba „Пролетарская правда“, kurios pirmasis numeris pasirodė 1918 m. gruodžio 22 d. Šis laikraštis ėjo iki 1919 m. sausio 15 d., kai buržuazija, kaizerinės Vokietijos kareivių remiama, išvaikė Kauno darbininkų tarybos šaltai ir konfiskavo jau paruoštąjį devintąjį laikraščio numerį¹⁶. Šiaulių apskrityje buvo leidžiamas laikraštis „Darbininkų atstovas“, Biržų — „Biržų apskričio revoliucinio komiteto žinios“, Panevėžio — „Известия Паневежского районного совпеда“.

Juose, be svarbesnių tarybinės valdžios dekretų ir nutarimų, buvo spausdinama vietinė medžiaga apie revoliucinius pertvarkymus kaime, švietimo padėtį, informuojama apie kovas už tarybų valdžią kitose respublikos vietovėse.

Dalis centrinių Lietuvos ir Baltarusijos Tarybų respublikos periodinių leidinių buvo leidžiama ir už dabartinės Lietuvos ribų. Pavyzdžiui, 1919 m. sausio mėn. 11 d. Daugpilyje išėjo „Известия Временного революционного рабоче-крестьянского правительства Литвы“. Minske leidžiamas leidinys „Бюллетень Высшего Совета народного хозяйства Советской Социалистической Республики Литвы и Белоруссии“ bei Lietuvos ir Baltarusijos Aukščiausiosios Ūkio Tarybos, Tiekimo liaudies komisariato ir Finansų liaudies komisariato politinis-ekonominis žurnalas „Экономическая жизнь“.

Be tarybinės spaudos, tarybų valdžios metais — 1918—1919 m.— Lietuvoje ėjo keletas periodinių leidinių, atstovaujančių įvairioms buržuazinėms ir smulkiaburžuazinėms partijoms, kaip Lietuvos ir Baltarusijos socialdemokratų darbo partijos (internacionalistų) organas „Пролетарский интернационал“, Lietuvos revoliucinių socialistų-liaudininkų — „Kovos vėliava“, eserinis — „Красная звезда“, klerikalinis — „Głos ludu“, socialdemokratų-internacionalistų — „Przelom“ ir kiti. Pažymėtinas čia taip pat laikraštis „Литовский курьер“, kurio redaktorium-leidėju pasi-

¹⁶ Zr. Domeika P. Kova už Tarybų valdžią Kaune 1918—1919 metais.— Kn.: Revoliucinis judėjimas Lietuvoje, p. 220—222.

rašydavo rinkėjų, tarnautojų ir bendradarbių kolektyvas. Atrodo, kad jis buvo leidžiamas komerciniais tikslais, bet jo skiltyse plačiai ir daugiausia objektyviai buvo nušviečiama ir tarybinės vyriausybės veikla.

Kai kurie iš šių organų atvirai kovojo prieš tarybų valdžią, neklausė jos nutarimų, šmeižė ją. Dėl to 1919 m. vasario mėn. Vilniaus Karinis revoliucinis komitetas priėmė nutarimą uždaryti šiuos buržuazinių partijų laikraščius: „Laisvoji Lietuva“, „Przelom“, „Głos ludu“, „Letctc Nais“ ir „Наш ныр“; juos buvo uždrausta išleisti kitu vardu¹⁷. Taip buvo užkirstas kelias buržuazijai per šiuos spaudos organus skleisti kontrrevoliucines mintis Lietuvoje.

Žymiai padidėjęs liaudies masių susidomėjimas visuomeniniu-politiniu gyvenimu, mokyklų ir kitų švietimo įstaigų tinklo išplėtimas reikalavo ir atitinkamos literatūros, vadovėlių. Literatūra, išleista Tarybų Rusijoje, buvo platinama respublikoje, bet ji nei savo tiražu, nei tematika negalėjo patenkinti išaugusių poreikių. Dėl to tarybinė vyriausybė atkreipė didelį dėmesį į knygų leidimą, pavesdama šį darbą prie Švietimo liaudies komisariato įsteigtam Leidybiniam skyriui. Instruktyvinio-metodinio pobūdžio leidinius pagal savo profilį leido ir kiti komisariatai.

Salyje vykstanti klasių kova, reikalas padėti Lietuvos liaudžiai kuo greičiau ir teisingai pertvarkyti politinį-ekonominį šalies gyvenimą, pagrindiniai uždaviniai švietimo srityje ir apsprendė to meto leidinių tematiką bei apimtį. Visų pirma ir buvo leidžiamos nedidelės apimties, liaudžiai suprantamos, aktualios knygotės.

Atskirais leidiniais buvo išleisti pagrindiniai vyriausybinių nutarimai ir dekretai, kaip „Lietuvos Darbininkų ir vargingųjų valstiečių respublikos Revoliucinių tribunolų įstatymas“ (V., 1919, 7 p.), dekretas „Lietuvos Darbininkų ir vargingųjų valstiečių respublikos liaudies teismai“ (V., 1919, 14 p.), „Žemės dekretas ir instrukcijos jam vykdyti“ (V., 1919, 16 p.). Tokie oficialūs leidiniai buvo leidžiami daugiausia visomis vietinėmis kalbomis.

Keletą instruktyvinio pobūdžio leidinių išleido Vidaus reikalų liaudies komisariatas, kaip „Instrukcija apie valsčiaus Tarybų perrinkimus“ (V., 1919, 11 p.), Z. Angariečio „Инструкция по организации Рабоче-крестьянской городской и сельской охраны“ (V., 1919, 20 p.), V. Karpinskio „Tarybų valdžia ir jos organizavimas“ (V., 1919, 31 p.).

Informacinio, ataskaitinio pobūdžio knygotės leido ir atskiros gamybinės (profesinės) sąjungos. Iš jų paminėtinos: „Pranešimas apie Lietuvos ir Baltgudijos Laukų darbininkų gaminamosios sąjungos organizacinį suvažiavimą, kuris įvyks Vilniuje, balandžio 15–17 d. 1919 m. taipogi delegatų rinkimams instrukcija ir Laikinių sąjungos įstatų“ (V., 1919, 16 p.) ir „Lietuvos žemės darbininkų pirmojo suvažiavimo, buvusio Vilniuje 1919 m. vasario 15 ir 16 d., apyskaita“ (V., 1919, 72 p.). Komjaunimo organizacijos Vilniaus Komitetas atspausdino atskirą knygotę — „Lietuvos Komunistinės Jaunuomenės sąjungos programa ir įstatai“ (V., 1919, 7 p.), o Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komitetas išleido leidinį „Komunistų internacionalo manifestas viso pasaulio proletarams“ (V., 1919, 16 p.). Ryšium su Tarybinės armijos diena buvo išleistas vienkartinis 16 p. leidinėlis „Raudonosios armijos diena“. Leidinėlio pavadinimas ir visas tekstas išspausdintas penkiomis vietinėmis kalbomis.

Tačiau pagrindinį knygų leidimo darbą turėjo dirbti anksčiau minėtas Leidybinis skyrius. Jis turėjo atrinkti visų pirma spausdintinas knygas, paruošti planus ateičiai. Dėl to buvo nusiųstas raštas ir Lietuvos

¹⁷ Zr. „Komunistas“, 1919, Nr 23.

atstovui Tarybų Rusijoje Kaziui Giedriui su prašymu „kaip galima greičiau atsiųsti visų spaudai prirengtų rankraščių ir paskirtų iš švėtimų kalbų versti knygų sąrašą“¹⁸. Taigi Švietimo liaudies komisariatas buvo numatęs išleisti ir tas knygas, kurių nespėjo išleisti Lietuvos reikalų komisariatas Tarybų Rusijoje.

Pirmoji knygutė, išleista Lietuvos Švietimo liaudies komisariato, buvo K. Blonskio „Mokykla ir visuomenės tvarka“ (V., 1919, 24 p.). Šios knygutės vertimas buvo paruoštas 1918 m. Petrograde, bet, matyt, ten nespėta išleisti. Įžangoje pažymima lietuviškosios pedagoginės literatūros menkumas ir tokio pobūdžio knygelių svarba, organizuojant mokyklą naujais pagrindais. Knygutėje nušviesta mokyklos istorija, jos pobūdis ir uždaviniai, priklausomai nuo įvairių visuomeninių santvarkų, pateikti ateities mokyklos bruožai.

Iki kovo 4 d. Švietimo liaudies komisariatas išleido dar 3 knygutes: „Vienatinė darbo mokykla“ (V., 1919, 40 p.), Davidsono „Kova gamtoje“ (V., 1919, 27 p.) ir V. Korolenkos apsakaitė vaikams „Urvo vaikai“ (V., 1919, 32 p.). Pirmojoje išdėstomi naujosios darbo mokyklos principai Rusijos Federatyvinėje Respublikoje, kurie turėjo būti pagrindu, organizuojant naująją darbo mokyklą ir Lietuvoje. Davidsono knygutė „Kova gamtoje“—tai populiarus veikalėlis iš gamtos mokslo srities, kurioje prienamam liaudžiai stilium aiškinami gamtos reiškiniai, pateikiama gamtos mokslų klasifikacija ir atskirų jos šakų apimtis.

Be šių knyguciu, buvo atiduota spaudai dar 10 įvairios tematikos veikalų lietuvių ir lenkų kalbomis, kaip P. Mašioto „Algebros uždavinynas“, V. Sekspyro „Makbetas“, Rubakino „Karoliai ir žmonės“ (V., 1919, 48 p.). Kai kurios jų, kaip K. Janžul „Darbo pradas Europos mokyklose“ (V., 1919, 32 p.), A. Bogdanov „Socjalizm nauki“ (V., 1919, 16 p.), A. Didžiulytės dviejų veiksmų scenos veikalėlis vaikams „Žvaigždučių eglutė“ (V., 1919, 19 p.), dar spėjo pasirodyti. Atsižvelgiant į tai, kad trūko tinkamos vaikų literatūros, buvo numatyta išleisti ir daugiau knyguciu vaikams. Spaustuvėje jau buvo paruoštos klišės A. Didžiulytės knygutėms „Vandytės sapnas“ ir „Ašarėlės“. Pastarajai knygelei vietiniai dailininkai jau buvo paruošę ir įdomias iliustracijas.

Leidybinio skyriaus darbą buvo numatyta žymiai išplėsti ir rengti spaudai daug knygų iš visų mokslo sričių. Vienas iš tokių stambesnių mokslinių darbų ir buvo lietuvių kalbos žodyno ruošimas¹⁹. Tarybinė vyriausybė žodyno leidimui asignavo reikalingą pinigų sumą, jo redaktorium turėjo būti žymus lietuvių kalbininkas J. Jablonskis. Dalyvauti žodyno sudaryme buvo pakviestas ir tuo metu gyvenantis Penzoje prof. K. Būga²⁰, tačiau atlikti darbo nespėta.

Kovai su religija ir buržuazijos bei bažnyčios gausiai skleidžiama klerikaline literatūra buvo sudaryta speciali kolegija, kuri turėjo paruošti spaudai kuo daugiau mokslinių bei mokslo populiarinimo knygų, materialistiškai aiškinančių Visatos ir Žemės atsiradimą²¹. Lietuvos Laikinoji revoliucinė vyriausybė skyrė didelį dėmesį šios literatūros leidimui ir 1919 m. vasario mėn. 5 d. posėdyje ryšium su bažnyčios atskyrimu nuo valstybės dekretu svarstymu priėmė nutarimą išleisti brošiūrų ir lapelių šiuo klausimu²².

Tarybinė vyriausybė buvo numaciusi plėsti knygų leidimo darbą ir kitomis vietinėmis kalbomis. Į leidybinį skyrių buvo kviečiami redaktoriai,

¹⁸ Centrinis Visasąjunginis Spalio revoliucijos archyvas, f. 1318, b. 1497, l. 141.

¹⁹ Zr. „Švietimo reikalai“, 1919, Nr. 2, p. 12.

²⁰ Zr. ten pat.

²¹ Zr. „Švietimo reikalai“, 1919, Nr. 3, p. 14.

²² Zr. Centrinis Visasąjunginis Spalio revoliucijos archyvas, f. 1318, b. 1517, l. 32.

vertėjai, steigiamos atskirų kalbų leidybinės sekcijos, prie kurių stengiamasi suburti visas respublikos literatūrinės jėgas.

Be stambesnių, anksčiau aptartų veikalų, tarybų valdžios metais išėjo nemaža smulkesnių agitacinių lapelių, atsišaukimų įvairiais aktualiais klausimais, pavyzdžiui, Vilniaus gubernijos Karinio komisariato Agitacijos-švietimo skyriaus metodinio-instruktyvinio pobūdžio leidinėlis „Mokinkitės kariauti!“ (V., 1919, 6 p.) arba tos pačios įstaigos išleistas atsišaukimas „Darbininkai ir vargdieniai-sodiečiai, ginkluokitės!“.

Be knygų, lapelių, periodinių leidinių, tarybų valdžios uždavinius bei planus skelbti turėjo padėti ir prieinamiausios net ir mažai raštingiems darbo žmonėms vaizdinės priemonės: šūkiei bei plakatai. Plakatai buvo leidžiami ir tipografiniu būdu. Juos leido prie Centrinio Vykdomojo Komiteto suorganizuotas Centrinės spaudos skyrius. Pavyzdžiui, jo yra išleistas plakatas rusų kalba „Valstietis bus šeimnininku kaime, kol darbininkas liks šeimnininku mieste“.

Didelį dėmesį Lietuvos tarybinė vyriausybė ir spaudos darbuotojai skyrė spaudos platinimui liaudies masėse.

Be knygynų, spaudos kioskų, bibliotekų ir pirklių-skaityklų steigimo, kurių tiesioginė pareiga buvo platinti spaudą masėse, Vidaus reikalų liaudies komisariato nutarimu visos valdžios įstaigos turėjo išsirašyti „Lietuvos ir Baltarusijos Centro Vykdomojo Komiteto žinias“, leidinius „Звезда“, „Міот“, „Комуністас“. „Nė viena Tarybų įstaiga, organizacija, nė vienas kooperatyvas, valgykla, švietimo įstaiga negali būti be laikraščių“²³ — toks buvo priimtas nutarimas, ir jo vykdymo kontrolė pavesta miestų bei apskričių valdymo įstaigoms. Visos spaustuvės nemokamai turėjo siuntinėti po keletą egzempliorių laikraščių ne tik vyriausybinėms įstaigoms, bet ir Raudonosios Armijos daliniams, ligoninėms.

Norint užtikrinti normalų literatūros platinimą įvairiose respublikos vietose, buvo suorganizuotas Literatūros platinimo skyrius ir prie jo — Centrinė ekspedicija. Ji rinko ir platino ne tik vietinę spaudą, bet gaudavo ir Tarybų Rusijoje išeinančius spaudinius, kurie padėdavo Lietuvos darbo žmonėms susipažinti su tarybinės santvarkos laimėjimais Rusijoje, išsklaidydavo tuos šmeižikiškus gandus apie Tarybų Rusiją, kuriuos čia skleidė buržuaziniai ir kitokie priešiški nusiteikę elementai.

Centrinė Rusijos spauda buvo pardavinėjama visuose spaudos kioskuose, ji buvo platinama pagal profilį prie atskirų laikraščių redakcijų ir apie tai skelbiama vietinėje spaudoje. Pavyzdžiui, „Красная молодежь“ 1919 m. trečiajame numeryje Jaunimo Sąjungos СК sekretoriatas praneša, kad „Факел коммунизма“ redakcijoje yra gautas Rusijos Komunistinės Jaunimo Sąjungos СК ir Maskvos komiteto organo „Юный коммунист“ 28 numeris ir Rusijos Komunistinės Jaunimo Sąjungos Petrogrado komiteto organo „Юный пролетаріат“ 5 numeris.

Tarybų Rusijos spauda, jos skelbiama medžiaga vaidino labai svarbų vaidmenį jaunose Tarybų Lietuvoje kuriamajame darbe, dėl to anksčiau minėtajame nutarime dėl privalomo laikraščių prenumeravimo valstybės įstaigose ir organizacijose pateikti ir dviejų centrinių Rusijos laikraščių pavadinimai — „Известия“²⁴ ir „Беднота“.

Kai kurios centrinės laikraščių redakcijos, norėdamos palaikyti glaudesnį kontaktą su Lietuvos darbo žmonėmis, atidarinėjo savo skyrius Lietuvoje. Pavyzdžiui, Vilniuje veikė laikraščio „Петроградская Правда“

²³ „Комуністас“, 1919, Nr. 49.

²⁴ «Известия Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета Советов крестьянских, рабочих, солдатских и казачьих депутатов».

skyrius, kur redakcijos darbuotojas nustatytomis valandomis priiminėdavo įstaigų atstovus bei privačius asmenis²⁵.

Tarybų Lietuvoje buvo platinama ir kitų kaimyninių šalių komunistinė spauda. Tarybų Lietuvos šiaurėje plačiai buvo skaitomas Latvijos socialdemokratų (bolševikų) lietuvių sekcijos organas „Darbininkų kova“, ejęs Rygoje. Pavyzdžiui, vien tik Joniškio miestelyje „Darbininkų kovos“ buvo išperkama iki 1000 egz.²⁶

Kiti provincijos centrai gaudavo literatūros iš kitų artimesnių Latvijos miestų, pavyzdžiui, Ežerėlių (Zarasų) apskrities agitacijos-švietimo skyriaus darbuotojai atsiveždavo literatūros iš Daugpilio²⁷.

Didelę paramą knygomis jaunoms Tarybų respublikoms ir provincijos miestams teikė Tarybų Rusijos vyriausybė. Rusijos Centrinio Vykdomojo Komiteto leidykla organizuodavo literatūros platinimą vadinamaisiais Lenino vardo literatūriniais-instruktyviniais traukiniais. Toks traukinys 1919 m. vasario mėn. aplankė ir Vilnių. Traukinyje nemokamai buvo dalijama literatūra partinėms ir profsąjunginėms organizacijoms, atskiroms įstaigoms ir bibliotekoms. Daug vertingų leidinių iš filosofijos, revoliucinio judėjimo istorijos, knygų švietimo ir savišvietos klausimais, pasaulio klasikų ir tarybinių rašytojų kūrinių gavo Vilniaus viešoji (dab. Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko v. universiteto Mokslinė) biblioteka.

Traukinyje buvo įrengtas ir specialus literatūros pardavimo vagonas, kur jos galėjo įsigyti atskiri asmenys²⁸.

Stengdamasi kuo plačiau paskleisti spaudą liaudyje, tarybinė vyriausybė ėmėsi priemonių užkirsti kelią knygų grobstymui bei spekuliacijai jomis. Švietimo liaudies komisariato žinion buvo perduota knygų apskaita bei knygų prekybos reguliavimas. Komisariatas perkainavo knygas ir nustatė tvirtas kainas²⁹, uždraudė knygų, turinčių mokslinės ir literatūrinės vertės, pardavimą atskiriems asmenims.

Toks didelis tarybinės vyriausybės rūpinimasis spaudos leidimu ir jos paplitimu liaudies masėse akivaizdžiai įrodo tą reikšmę, kurią skyrė spaudai Lietuvos tarybinė vyriausybė ir komunistų partija.

V. Leninas yra pasakęs, kad „marksistui ir nuosekliam demokratui laikraštis yra svarbus, kaip tikrai priešakinių klasių švietimo ir sutelkimo organas“³⁰. Toks liaudies masių švietimo ir sutelkimo organas iš tikrųjų ir buvo 1918—1919 metų tarybinė Lietuvos spauda.

Vilniaus Valstyb. universitetas
Bibliotekininkystės katedra

Įteikta
1962 m. vasario mėn.

СОВЕТСКАЯ ПЕЧАТЬ В ЛИТВЕ В 1918—1919 гг.

В. ПУЗИНАЙТЕ

Резюме

Период существования Советской власти в Литве в 1918—1919 гг.—важный этап истории Литвы не только в политико-экономическом отношении. В этот период была проделана большая просветительная и культурная работа.

²⁵ Зр. „Коммунист“, 1919, Nr. 36.

²⁶ Зр. „Darbininkų kova“, 1919, vas. 8.

²⁷ Зр. LTSR Centrinis valstybinis archyvas, f. 9, b. 17.

²⁸ Зр. „Komunistas“, 1919, Nr. 25.

²⁹ Зр. „Komunistas“, 1919, Nr. 47.

³⁰ Leninas V. I. Raštai. T. 19, p. 43.

Советская власть много сделала в деле издания и распространения газет, книг и брошюр. В столице Советской республики — Вильнюсе издавались такие важные издания, как теоретический журнал ЦК Коммунистической партии Литвы и Белоруссии «Komunistas» («Коммунист») на литовском, русском, польском и еврейском языках, еженедельная газета «Tiesa» («Правда»), первые печатные органы Литовского комсомола «Факел коммунизма» и «Красная молодежь». Имели свои печатные органы и отдельные Народные комиссариаты. Народный комиссариат просвещения издавал педагогический журнал «Svietimo reikalai» («Вопросы просвещения»), Народный комиссариат земледелия — «Liaudies ūkis» («Народное хозяйство») на литовском и польском языках. Выпускались советские газеты и в некоторых других городах Литвы.

Кроме периодической печати, Советская власть ставила себе задачу широко развить книгопечатное дело. Для этого при Народном комиссариате просвещения был организован Издательский отдел. Несмотря на недостаток в квалифицированных кадрах, дефицит бумаги и разрушенные типографии, было издано несколько изданий. В планах Издательского отдела было намечено издание многих научных книг и художественной литературы на всех местных языках, в том числе и издание такого капитального труда, как словарь литовского языка. Кроме Издательского отдела, актуальные методико-инструктивные и информационные брошюры издавали и другие комиссариаты и органы Советской власти.

Большое внимание уделяло Литовское Советское правительство распространению печати. В связи с этим, кроме организации киосков партийной литературы и книжных магазинов, было принято решение об обязательной подписке на центральные советские газеты, издаваемые в республике и в Москве, всеми советскими учреждениями и организациями Литвы.

Таким образом, за короткое время создаваемая советская печать стала достоянием народа — она была предназначена широчайшим массам, освещала их жизнь, выражала их интересы и стремления.
